

บทที่ ๔

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาถึงส่วนรวมแล้ว โสภิตศึกษายังเป็นของใหม่สำหรับครูในประเทศไทย มีปัญหาหลายประการที่ทำให้การใช้และการผลิตโสตทัศนอุปกรณ์ยังไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง ของการศึกษา รวมทั้งการบริหารโสตทัศนศึกษาภายในโรงเรียนด้วย เพื่อที่จะพิสูจน์สมมติฐาน ข้างต้น ผู้เขียนจึงได้ทำการวิจัยเรื่องนี้ขึ้น มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการ ใช้โสตทัศนอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาตอนต้น และศึกษาถึงการบริหาร โสต ทัศนอุปกรณ์ในโรงเรียนรวมทั้งประสิทธิภาพของครูที่มีต่อโสตทัศนศึกษาด้วย เนื่องจากเวลาและทุน ที่ใช้ในการวิจัยมีจำกัด จึงเลือกทำการสำรวจเฉพาะครูใหญ่และครูประจำชั้นโรงเรียนเทศ บาลในเขตเทศบาลพระนครและธนบุรีเท่านั้น โดยเห็นว่าโรงเรียนเทศบาลนี้มีสภาพคล้ายคลึงกับ โรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นของจังหวัดอื่น ๆ ทั้งด้านอาคารสถานที่จำนวนนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนจำนวนครูและความรู้ของครู ผลของการวิจัยฉบับนี้ อาจจะชี้ให้เห็นความต้องการ โสต ทัศนอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ในชนบทของประเทศไทยโดยทั่วไปได้ ไม่มากนักน้อย อันอาจเป็นพื้นฐานริเริ่มในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมโสตทัศนศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษาในชนบท ทั้งในด้านการบริหารการใช้และการผลิตโสตทัศนอุปกรณ์ให้ดีขึ้น ได้ในโอกาสต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นเป็นตัวแทนใช้วิธีสุ่ม ตัวอย่าง (Sampling) โดยแบ่งกลุ่มโรงเรียนที่สำรวจตามวิธีสุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ (Aerial Sampling) โดยใช้เขตอำเภอเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและจากกลุ่มตัว อย่างโรงเรียนที่ได้นั้นได้แบ่งโรงเรียนเป็นกลุ่ม โดยถือเอาจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ตามวิธี สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้ตัวแทนเป็น โรงเรียนที่รับการสำรวจและผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน จากนั้นได้คัดเลือกครู ประจำชั้น โดยแบ่งครูออกเป็นกลุ่มตามลำดับชั้นที่สอนตามวิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified

Random Sampling) อีกครั้งหนึ่ง จากการศึกษาครั้งนี้ได้โรงเรียนที่เป็นตัวแทน ๒๒

โรงเรียน ครูใหญ่ ๒๒ คน และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ได้ ๖๕ คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ได้ ๔๔ คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ได้ ๕๓ คน และครูประจำชั้นปีที่ ๔ ได้ ๔๔ คน รวมทั้งหมด ๒๑๔ คน แล้วใช้วิธีจับฉลากเลือกหาครูที่จะเป็นผู้ตอบคำถามตามจำนวนดังกล่าว

การเก็บข้อมูลใช้วิธีส่งแบบสอบถาม (Questionnaires) ด้วยการนำไปส่งด้วยตนเองแต่ละโรงเรียนไปขอความร่วมมือจากครูใหญ่ ประชุมครูผู้รับผิดชอบคัดเลือกเป็นตัวแทนให้กรอกคำถามลงในแบบสำรวจพร้อม ๆ กัน เป็นการคุมสภาพการดำเนินการ Administered Questionnaires หลังจากได้รวบรวมข้อมูลแล้วก็ทำการวิเคราะห์ผลด้วยหาผลต่าง ๆ ออกมาเป็นร้อยละ และมุ่งเน้นส่วนใหญ่ (Mode Value) ผลของการวิจัยได้ให้ความกระจ่างมองเห็นปัญหาบางประการและข้อคิดสำหรับแก้ไขปัญหาเหล่านั้นเกี่ยวกับความต้องการโสตทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ทั้ง ๒๒ แห่ง ซึ่งผู้เขียนหวังว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจในการศึกษาทุกคน

ผลของการวิจัยสรุปได้ตามหัวข้อต่อไปนี้

ประวัติส่วนตัวของครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่สำรวจ

๑. ส่วนใหญ่ของครูใหญ่ในโรงเรียนที่สำรวจเป็นเพศชายประมาณร้อยละ ๖๔.๕๒ ส่วนใหญ่ของครูทั้งหมดในโรงเรียนที่สำรวจเป็นเพศหญิงเฉลี่ยร้อยละ ๓๑.๓๕
๒. วุฒิสามัญของครูใหญ่ส่วนใหญ่จบชั้นมัธยมปีที่ ๖ ประมาณร้อยละ ๓๓.๖๘ ส่วนรองลงมาจบชั้นมัธยมปีที่ ๘ ประมาณร้อยละ ๒๑.๐๕
 วุฒิสามัญของครูที่สำรวจในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ เฉลี่ยร้อยละ ๓๕.๕๒
 ส่วนรองลงมาจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ เฉลี่ยร้อยละ ๑๕.๕๔
๓. วุฒิการศึกษาของครูของครูใหญ่ ส่วนใหญ่ จบ ป.ม.-อ.กศ. หรือเทียบเท่า ประมาณร้อยละ ๓๖.๘๔

ส่วนรองลงมาได้แก่วุฒิป.ป.-ป.กศ. หรือเทียบเท่า ประมาณร้อยละ ๓๑.๕๘
 ส่วนใหญ่ของครูทั้งหมดที่สำรวจ มีวุฒิป.ป.-ป.กศ. หรือเทียบเท่า เฉลี่ยร้อยละ
 ๔๓.๑๗

ส่วนรองของครูทั้งหมดที่สำรวจมีวุฒิป. หรือเทียบเท่า, วุฒิป.ป.-ป.กศ. หรือ
 เทียบเท่า และไม่มีวุฒิกฎมีระดับไล่เดียวกัน เฉลี่ยร้อยละ ๑๗.๒๕
 เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีครู วุฒิป.บ.,-ก.ศบ. ในการสำรวจครั้งนี้เลย

๔. ส่วนครูใหญ่ของครูที่สำรวจทั้งหมด เคยมีประสบการณ์จากการเรียนวิชา
 โสวัตศึกษามาแล้วและเคยศึกษาหาความรู้จากตำราและคำบรรยาย มีระดับไล่เดียวกันเฉลี่ย
 ร้อยละ ๓๗.๖๗ และส่วนใหญ่เคยใช้เวลาเรียนเป็นเวลา ๑๓ เดือนขึ้นไป
 ส่วนรองของครูที่สำรวจทั้งหมด เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับวิชาโสวัตศึกษาเฉลี่ย
 ร้อยละ ๑๒.๓๔ ส่วนมากใช้เวลาอบรมเป็นเวลา ๔-๓๐ วัน เฉลี่ยร้อยละ ๕.๒
 ส่วนน้อยของครูที่สำรวจทั้งหมดไม่เคยมีความรู้มาก่อนเลย เฉลี่ยร้อยละ ๗.๓๖

๕. จากการสังเกตของครูเกี่ยวกับปฏิกิริยาของนักเรียนเมื่อใช้โสตทัศนอุปกรณ์แล้ว
 ส่วนใหญ่ของครูที่สำรวจพบว่า หลังจากการใช้โสตทัศนอุปกรณ์แล้วนักเรียนมีความกระตือรือร้น
 ในบทเรียนดีขึ้น (ผลเรียนดีขึ้น) เฉลี่ยร้อยละ ๖๔.๗๕

ส่วนรองได้แก่นักเรียนมีความสนใจ ในอุปกรณ์และการสอน (ผลเรียนไม่ดีขึ้น)
 เฉลี่ยร้อยละ ๒๑.๐๑

ไม่ปรากฏว่านักเรียนแสดงความเบื่อหน่ายเลย

๖. เหตุผลของครูที่เกี่ยวกับการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ ส่วนใหญ่มีเหตุผลว่าโสตทัศน
 ปรกรณ์เป็นสิ่งจำเป็นเพราะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจบทเรียนดีขึ้น เฉลี่ยร้อยละ ๗๔.๒๖

ส่วนรองลงมาได้แก่เหตุผลที่ว่า ครูชอบใช้โสตทัศนอุปกรณ์เพราะช่วยผ่อนแรงสอน
 เฉลี่ยร้อยละ ๑๘.๑๒

ส่วนน้อยมีความเห็นว่าโสตทัศนอุปกรณ์ไม่จำเป็นเพราะเสียเวลา มีเพียงร้อยละ
 ร้อยละ ๒.๖๐ เท่านั้น

๗. ความเห็นของครูเกี่ยวกับการปรับปรุงหมวดวิชาสังคมศึกษา สิ่งแรกที่ครูส่วนใหญ่อยากปรับปรุงได้แก่ โสศทัศนูปกรณ์ เฉลี่ยร้อยละ ๕๒.๓๔

ส่วนรองลงมาได้แก่ หนังสืออ่านประกอบ เฉลี่ยร้อยละ ๒๑.๓๔

ส่วนน้อยมีความเห็นว่าจะปรับปรุงวิธีสอนเป็นครั้งแรก เฉลี่ยร้อยละ ๓.๔๑ เท่านั้น

การบริหาร โสศทัศนศึกษา

๑. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจยังขาดแคลนและมีความต้องการสูงสุดเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบในค่าน โสศทัศนูปกรณ์ และเจ้าหน้าที่ประจำแผนก โสศทัศนูปกรณ์ โดยเฉพาะประมาณร้อยละ ๔๔.๒๑

ส่วนรองลงไปที่ขาดแคลนและมีความต้องการคือผู้เชี่ยวชาญมาช่วยเลือกซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้แก่โรงเรียน มีผู้มีความรู้เกี่ยวกับโสศทัศนศึกษามาอยู่ในโรงเรียน ครูผู้ประสานงานโสศทัศนศึกษาระหว่างผู้บริหารและครูประจำชั้น และสถานที่จัดโดยเฉพาะสำหรับฉายภาพยนตร์ ฟังวิทยุ ใช้เครื่องมือโสศทัศนศึกษาต่าง ๆ หัวข้อเหล่านี้มีระดับได้เดียวกันประมาณร้อยละ ๓๔.๕๔

๒. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจ มีการบริหาร โสศทัศนศึกษาค้นหาแหล่งนี้สูงสุดคือ ครูใหญ่สนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ โสศทัศนูปกรณ์และสนับสนุนให้คณะครูไปศึกษาหาความรู้ หรือรับการอบรม ตลอดจนเข้าชมกิจการของโสศทัศนศึกษาจากโรงเรียนอื่น ๆ และงานนิทรรศการอื่น ๆ มีระดับได้เดียวกันประมาณร้อยละ ๓๔.๕๔

ส่วนรองของโรงเรียนที่สำรวจ มีการบริหาร โสศทัศนศึกษาค้นหาแหล่งนี้

ครูใหญ่เคยสำรวจหรือศึกษาหลักสูตรของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาเพื่อการใช้-โสศทัศนูปกรณ์ให้เหมาะสม และครูใหญ่ยอมรับฟังความคิดเห็นของครูอื่น ๆ เกี่ยวกับโสศทัศนูปกรณ์ ประมาณร้อยละ ๓๓.๖๔

๓. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจมีหนังสือประชาศึกษามากที่สุด ประมาณร้อยละ ๔๔.๒๑

ส่วนรองของโรงเรียนที่สำรวจมีหนังสืออุปกรณ์การศึกษาประมาณร้อยละ ๑๕.๓๕

๔. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจยังขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ไว้ในโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในโรงเรียน ได้แก่ กระดานดำ ประมาณร้อยละ ๕๔.๗๐ ส่วนรองลงมาได้แก่แผนที่และลูกโลก มีระดับใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ ๗๖.๔๕ วัสดุอุปกรณ์ที่ไม่มีเลยได้แก่โต๊ะออรามาของล้อแบบ และห้องสังคมศึกษา

๕. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจมีความต้องการวัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก หลายชนิด วัสดุอุปกรณ์ที่ส่วนใหญ่มีความต้องการมากที่สุดได้แก่แผนที่, กระดานดำสำลี, รูปภาพ และของจริง - ของตัวอย่าง มีระดับใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ ๕๔.๗๐ ส่วนรองลงมาได้แก่แผนที่ และภาพถ่าย มีระดับใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ ๘๘.๒๓ วัสดุอุปกรณ์ที่ต่อน้อยที่สุดได้แก่กระดานดำประมาณร้อยละ ๔๗.๐๖ คงเนื่องจากมีมากเพียงพอแล้วนั่นเอง

๖. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจยังขาดแคลนเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์อยู่มาก เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ที่มีไว้เป็นส่วนใหญ่ในโรงเรียนได้แก่ระบบขยายเสียง ประมาณร้อยละ ๔๑.๒๔

ส่วนรองลงมาได้แก่วิทยุ มีประมาณร้อยละ ๓๗.๗๐ เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ที่ไม่มีในโรงเรียนที่สำรวจเลยได้แก่ สไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพโปร่งใส เครื่องฉายภาพยนต์เสียง ๑๖ มม. เครื่องฉายสไลด์ และฟิล์มสตริป เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ และเครื่องรับโทรทัศน์

๗. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจ มีความต้องการเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์เป็นจำนวนมาก เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ที่มีความต้องการเป็นส่วนใหญ่ได้แก่เทปบันทึกเสียง สไลด์ เครื่องเทปบันทึกเสียง เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ และเครื่องรับโทรทัศน์ มีระดับใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ ๘๘.๒๓

ส่วนรองลงไปได้แก่ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องฉายสไลด์และฟิล์มสตริป เครื่องฉายภาพยนต์เสียง ๑๖ มม. เครื่องเล่น จานเสียงและแผ่นเสียงมีระดับได้เดียวกันประมาณร้อยละ ๘๒.๓๕ จะเห็นได้ว่าเครื่องมือชนิดใดที่โรงเรียนขาดแคลนก็มีความต้องการ

การมากกว่าเครื่องมือชนิดอื่น ๆ

๔. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจยังไม่มีอุปกรณ์ของกองอุปกรณ์การศึกษา อุปกรณ์
สิ่งใหญ่ที่มีอยู่ในโรงเรียนที่สำรวจได้แก่ อุปกรณ์ (ส๒๓) แผนที่ประเทศไทย ประมาณร้อยละ

๔๑.๒๘

รองลงมาได้แก่อุปกรณ์ (ส๑๐) ชุดไปรษณีย์ และ (ส๔) ตู้ไปรษณีย์ มีระดับได้
เดียวกันประมาณร้อยละ ๑๑.๗๖

๕. ส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่สำรวจมีความต้องการอุปกรณ์ของกองอุปกรณ์การศึกษา
อุปกรณ์ที่ส่วนใหญ่ต้องการได้แก่อุปกรณ์ (ส๒๕) ชุดสัตว์เล็ก ประมาณร้อยละ ๑๐๐

รองลงมาได้แก่อุปกรณ์ (ส๒๓) ทรายางเครื่องใช้ชุด (ใหญ่) (ส๒๔) อวัยวะของ
สัตว์ต่าง ๆ (ส๒๒) หุ่นบุคคลสำคัญต่าง ๆ, (ส๑๑) หุ่นชนชาติญี่ปุ่น และ (ส๔) บ้านแบบ
จำลองแบบหมึก มีระดับได้เดียวกัน ประมาณร้อยละ ๔๔.๗๐

การใช้วัสดุอุปกรณ์

๑. การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
ส่วนใหญ่ใช้กระดาษค่า เฉลี่ยร้อยละ ๕๖.๔

ส่วนรองลงมาได้แก่แผ่นภูมิ เฉลี่ยร้อยละ ๓๗.๖

สำหรับผู้นิไม่ใช้อุปกรณ์เลย เฉลี่ยร้อยละ ๑๑.๒

เป็นที่น่าสังเกตว่า ห้องสังคมศึกษา ได้ออรา มา การสนทนาและอภิปราย
หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนต์ และอื่น ๆ ไม่ได้ใช้เลย

๒. การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒
ส่วนใหญ่ใช้กระดาษค่า เฉลี่ยร้อยละ ๖๓.๑

ส่วนรองลงมาได้แก่หนังสืออ่านประกอบ และภาพ ซึ่งมีระดับการใช้ได้เดียวกัน
เฉลี่ยร้อยละ ๓๖.๔

สำหรับผู้นิไม่ใช้อุปกรณ์เลยเฉลี่ยร้อยละ ๖.๖

เป็นที่น่าสังเกตว่า ห้องสังคมศึกษา หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนต์ และอื่น ๆ ไม่ได้ใช้เลย

๓. การใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ส่วนใหญ่ใช้กระดานดำ เฉลี่ยร้อยละ ๖๗.๑

ส่วนรองลงมาได้แก่หนังสืออ่านประกอบ เฉลี่ยร้อยละ ๔๓.๓

สำหรับผู้ที่ไม่ใช่อุปกรณ์เลย เฉลี่ยร้อยละ ๕.๖

เป็นที่น่าสังเกต ห้องสังคมศึกษา ใคอรามา หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์ ไม่ได้ใช้เลย

๔. การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ส่วนใหญ่ใช้กระดานดำ เฉลี่ยร้อยละ ๖๑.๕

ส่วนรองลงมาได้แก่หนังสืออ่านประกอบ เฉลี่ยร้อยละ ๓๕.๑

สำหรับผู้ที่ไม่ได้ใช้อุปกรณ์เลย เฉลี่ยร้อยละ ๑๘.๐

เป็นที่น่าสังเกตว่าห้องสังคมศึกษา ใคอรามา การสนทนาและการอภิปราย ภาพยนต์ ละครอื่น ๆ ไม่ได้ใช้เลย

๕. เมื่อเปรียบเทียบการใช้วัสดุอุปกรณ์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑, ๒, ๓ และปีที่ ๔ แล้วปรากฏว่าในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ มีการใช้วัสดุอุปกรณ์มากกว่าในชั้นอื่น ๆ และตรงกับตารางที่ ๔ (หน้า ๔๕) ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ มีประสิทธิภาพเคยสอนวิชาสังคมศึกษามาแล้ว ในวิชาครูประมาณร้อยละ ๔๖.๕๔ มากกว่าครูในระดับชั้นอื่น ๆ ดังนั้นสรุปได้ว่า ครูที่มีประสิทธิภาพทางสังคมศึกษา ชอบใช้วัสดุอุปกรณ์มากกว่าครูอื่น ที่ขาดประสิทธิภาพทางสังคมศึกษา

๖. ประสิทธิภาพอย่างอื่นนอกจากพื้นฐานความรู้เรื่องสังคมศึกษาแล้ว ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ยังขาดประสิทธิภาพทางสังคมศึกษาเฉลี่ยร้อยละ ๕๘.๖

ส่วนรองลงมา มีประสิทธิภาพทางสังคมศึกษาเฉลี่ยร้อยละ ๓๖.๐

ส่วนใหญ่ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ยังขาดประสิทธิภาพทางสังคมศึกษาเฉลี่ยร้อยละ

ละ ๕๕.๔

ส่วนรองลงมา มีประสิทธิภาพทาง โสภทัศน์ศึกษา เฉลี่ยร้อยละ ๓๖.๗

ส่วนใหญ่ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ยังขาดประสิทธิภาพทาง โสภทัศน์ศึกษา เฉลี่ยแล้ว ร้อย

ละ ๕๖.๔

ส่วนรองลงมา มีประสิทธิภาพทาง โสภทัศน์ศึกษา เฉลี่ยร้อยละ ๓๗.๗

ส่วนใหญ่ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ยังขาดประสิทธิภาพทาง โสภทัศน์ศึกษา เฉลี่ยร้อยละ

ละ ๕๕.๑

ส่วนรอง มีประสิทธิภาพทาง โสภทัศน์ศึกษา เฉลี่ยร้อยละ ๕๑.๗

ส่วนใหญ่ของครูทุกระดับชั้นใน โรงเรียนที่สำรวจขาดประสิทธิภาพทาง โสภทัศน์ศึกษา

เฉลี่ยร้อยละ ๕๓.๑

ส่วนรอง มีประสิทธิภาพทาง โสภทัศน์ศึกษา เฉลี่ยร้อยละ ๓๘.๑

๗. ความเห็นของครูที่สำรวจเกี่ยวกับความสำคัญของ โสภทัศน์อุปกรณ์เรียงตามลำดับ
ตั้งแต่ ลำดับที่ ๑ - ๑๐ สรุปได้ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ภาพนิ่ง หรือ รูปภาพ ประมาณร้อยละ ๑๘.๕

แผนที่ ประมาณร้อยละ ๑๓.๔

ลำดับที่ ๒ แผนที่ ประมาณร้อยละ ๑๔.๓

ลูกโลก ประมาณร้อยละ ๑๒.๕

ลำดับที่ ๓ แผนที่ ประมาณร้อยละ ๘.๘

ป้ายนิเทศ ประมาณร้อยละ ๘.๐

ลำดับที่ ๔ ของจริง-ของตัวอย่าง ประมาณร้อยละ ๙.๔

ภาพนิ่งหรือรูปภาพ ประมาณร้อยละ ๘.๘

ลำดับที่ ๕ ภาพนิ่ง หรือ รูปภาพ ประมาณร้อยละ ๑๑.๒

หนังสืออ่านประกอบ ประมาณร้อยละ ๑๐.๒

- ลำดับที่ ๖ หุ่นจำลอง ประมาณ ร้อยละ ๓.๑
ของจริง-ของตัวอย่าง, หนังสืออ่านประกอบ, กะบะทราย
ประมาณ ร้อยละ ๔.๕
- ลำดับที่ ๗ หนังสืออ่านประกอบ ประมาณร้อยละ ๓.๑
การสาธิต ประมาณร้อยละ ๔.๕
- ลำดับที่ ๘ ป้ายนิเทศ และทัศนอาจร ประมาณร้อยละ ๒.๓
ลูกโลก หนังสืออ่านประกอบ, ภาพยนตร์เสียงและเครื่องฉาย
และกะบะทราย ประมาณร้อยละ ๑.๔
- ลำดับที่ ๙ แผนที่และหุ่นจำลอง ประมาณร้อยละ ๑.๔
แผนภูมิ , ลูกโลก หนังสืออ่านประกอบ แผนภาพ ทัศนอาจรศึกษา
การทดลอง ไขว้ทัศนและสมุคภาพ ประมาณร้อยละ ๐.๕
- ลำดับที่ ๑๐ ป้ายนิเทศ ประมาณร้อยละ ๒.๓
แผนภูมิและทัศนอาจร ประมาณร้อยละ ๑.๔

๑. ส่วนใหญ่ของวัสดุทัศนูปกรณ์ที่ครูให้ความเห็นว่ามีค่าสำคัญตามลำดับดังนี้ ๆ
นั้น ได้แก่ แผนที่ ประมาณร้อยละ ๔๒.๕

ส่วนรอง ของวัสดุทัศนูปกรณ์ที่ครูให้ความเห็นว่ามีค่าสำคัญตามลำดับต่าง ๆ ได้
แก่ แผนภูมิ และของจริง-ของตัวอย่าง ปะทับได้เดียวกันประมาณร้อยละ ๓๕.๓

เป็นที่น่าสังเกตว่า กระดานป้ายสาส์และห้องพิพิธภัณฑ์ไม่อยู่ในรายชื่อของค่าสำคัญ
ตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนประถมศึกษาคอนตันเลย

อุปสรรคขัดขวางไม่ให้ครูใช้ วัสดุทัศนูปกรณ์

อุปสรรคขัดขวางไม่ให้ครูใช้ วัสดุทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา เนื่องจาก
เหตุ ๓ ประการ คือ :-

๑. อุปสรรค เนื่องจากโรงเรียน ส่วนใหญ่ได้แก่โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์เพียงพอ

กับความต้องการของครู เฉลี่ยร้อยละ ๕๗.๕ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ประมาณ ร้อยละ ๗๒.๗

ส่วนรองลงมาได้แก่ โรงเรียนขาดเงินและงบประมาณ สำหรับวัสดุทัศนูปกรณ์ เฉลี่ยร้อยละ ๒๕.๑ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประมาณร้อยละ ๓๓.๓

๒. อุปสรรค เนื่องจากตัวครู ส่วนใหญ่ได้แก่ ครูไม่มีเวลาว่างพอจะผลิตอุปกรณ์ เฉลี่ยร้อยละ ๒๑.๔ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประมาณร้อยละ ๒๕.๖

ส่วนรองลงมาได้แก่ครูขาดความเข้าใจและทักษะในการผลิตวัสดุทัศนูปกรณ์ เฉลี่ยร้อยละ ๑๔.๔ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ประมาณร้อยละ ๒๐.๑

๓. อุปสรรคเนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่ได้แก่ขาดเครื่องมือและวัสดุสำหรับผลิต อุปกรณ์เฉลี่ยร้อยละ ๖.๔ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ประมาณร้อยละ ๑๓.๑

ส่วนรองลงมาได้แก่ อุปกรณ์ที่มีอยู่ในโรงเรียนส่วนมากชำรุดเสียหาย และวัสดุทัศนูปกรณ์หายาก ถ้าใช้น้อยเกรงเด็กจะไม่สนใจ ซึ่งมีระดับได้เดียวกันประมาณร้อยละ ๒.๕

๔. อุปสรรคทั้งหมด ส่วนใหญ่เนื่องมาจากอุปสรรคจากโรงเรียน เฉลี่ยร้อยละ ๑๕.๑ ส่วนรองลงมาได้แก่อุปสรรคจากตัวครูเองเฉลี่ยร้อยละ ๕.๗

๕. เป็นที่น่าสังเกตว่า อุปสรรค เนื่องมาจากโรงเรียนที่มีปัญหาน้อยที่สุดได้แก่ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนไม่ดี เฉลี่ยร้อยละ ๑.๑

อุปสรรคเนื่องมาจากตัวครู ที่มีปัญหาน้อยที่สุดได้แก่ ใช้วัสดุทัศนูปกรณ์แล้วได้ผลไม่คุ้มค่า เฉลี่ยร้อยละ ๐.๔

อุปสรรคเนื่องมาจากวัสดุอุปกรณ์ที่มีปัญหาน้อยที่สุดได้แก่วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในโรงเรียน ไม่เหมาะสมกับวิชาที่สอน เฉลี่ยร้อยละ ๑.๔

วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น

ครูวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่สำรวจ ให้ความเห็นว่า วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น แยกออกเป็น ๕ ประเภท คือ :-

๑. ประเภทวัสดุสายเส้น
  ๒. ประเภทวัสดุมีทรง
  ๓. ประเภทภาพและหนังสือ
  ๔. ประเภทกิจกรรม
- และ ๕. ประเภทเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์

ปรากฏผลสำรวจดังนี้ :-

๑. ประเภทวัสดุสายเส้น รวมวัสดุอุปกรณ์ทั้งหมด ๔ ชนิด ส่วนใหญ่ของครูที่สำรวจมีความเห็นว่า เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น เฉลี่ยร้อยละ ๗๖.๕ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประมาณ ร้อยละ ๘๖.๒

ส่วนรองลงมาได้แก่ลูกโลกและแผนภาพมีระดับใกล้เคียงกันเฉลี่ยร้อยละ ๒๕.๒ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ประมาณร้อยละ ๓๒.๓

๒. ประเภทวัสดุมีทรง รวมวัสดุอุปกรณ์ ๔ ชนิด ส่วนใหญ่ของครูที่สำรวจมีความเห็นว่า หุ่นจำลอง เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น เฉลี่ยร้อยละ ๔๒.๓ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประมาณร้อยละ ๕๐.๐

ส่วนรองลงมาได้แก่ ของจริง-ของตัวอย่าง เฉลี่ยร้อยละ ๑๗.๕ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ประมาณร้อยละ ๓๐.๐

๓. ประเภทภาพและหนังสือ รวมวัสดุอุปกรณ์ ๕ ชนิด ส่วนใหญ่ของครูที่สำรวจมีความเห็นว่าภาพ เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น เฉลี่ยร้อยละ ๗๒.๒ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ประมาณร้อยละ ๘๕.๐

ส่วนรองลงมาได้แก่หนังสืออ่านประกอบ เฉลี่ยร้อยละ ๒๐.๕ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประมาณร้อยละ ๒๕.๔

๔. ประเภทกิจกรรม รวมกิจกรรม ๓ ชนิด ส่วนใหญ่ของครูที่สำรวจมีความเห็นว่า กระดาษทราย เป็นกิจกรรมที่จำเป็นของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น เฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๒ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ประมาณร้อยละ ๒๕.๐

ส่วนรองลงมาได้แก่ทัศนศึกษา เฉลี่ยร้อยละ ๓.๒ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษา
ที่ ๓ ประมาณร้อยละ ๕.๑

๕. ประเภทเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ รวมเครื่องมือ ๑๒ ชนิด ส่วนใหญ่ของครู
ที่สำรวจ มีความเห็นว่า เครื่องฉายภาพยนต์และภาพยนต์เป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นของโรงเรียนประ
ถมศึกษาก่อนต้น เฉลี่ยร้อยละ ๗๕.๕ โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาที่ ๓ ประมาณร้อยละ ๘๕.๑

ส่วนรองลงมาได้แก่ เครื่องฉายสไลด์ และ फिल्मสตริป และอุปกรณ์เฉลี่ยร้อยละ ๑๘.๗
โดยเฉพาะครูชั้นประถมศึกษาที่ ๔ ประมาณร้อยละ ๓๑.๑

๖. วัสดุอุปกรณ์ทุกประเภท ส่วนใหญ่ของครูผู้สำรวจมีความเห็นว่าอุปกรณ์ประเภท
ลายเส้น และประเภทภาพและหนังสือ มีความจำเป็นต่อโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในระดับ
ใดเสียกัน เฉลี่ยร้อยละ ๑๒.๕

ส่วนรองลงมาได้แก่ อุปกรณ์ประเภทวัสดุพิมพ์ และเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์มีระดับ
ใดเสียกันเฉลี่ยร้อยละ ๗.๗

๗. เป็นที่น่าสังเกตว่า วัสดุอุปกรณ์ประเภทวัสดุลายเส้นที่ครูมีความเห็นว่ามีควม
จำเป็นน้อยที่สุดได้แก่กระดาษดำ เฉลี่ยร้อยละ ๖.๓ ประเภทวัสดุพิมพ์ที่ครูมีความเห็นว่า
จำเป็นน้อยที่สุดได้แก่ของล้อแบบและห้องผลิตอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ เฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๘
ประเภทภาพและหนังสือ ที่ครูมีความเห็นว่า จำเป็นน้อยที่สุดได้แก่ คู่มือในการเรียนการสอน
เฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๘

ประเภทกิจกรรมที่ครูมีความเห็นว่าจำเป็นน้อยที่สุดได้แก่การสาธิตเฉลี่ยร้อยละ

๑๐.๘ ประเภทเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ที่ครูมีความเห็นว่าจำเป็นน้อยที่สุดได้แก่ เครื่องฉาย
ภาพยนต์และเครื่องมือกิจกรรมเฉลี่ยร้อยละ ๑.๒

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับโสตทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษา

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับโสตทัศนูปกรณ์วิชาสังคมศึกษาที่ได้จากความคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะของบรรดาครูใหญ่และครูในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่ทำการสำรวจสรุปได้

ดังนี้ :-

ส่วนใหญ่มีความต้องการให้เปิดการอบรมครูเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโสตทัศนศึกษาทั้งการใช้และผลิตโสตทัศนอุปกรณ์ รวมทั้งการจัดศึกษานิเทศก์ หรือวิทยากรไปช่วยแนะนำวิธีใช้โสตทัศนอุปกรณ์ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น

๒. เสนอแนะประชาชนผู้ปกครองและบุคคลอื่น ๆ มีส่วนช่วยเหลือและบริจาควัสดุอุปกรณ์ให้กับโรงเรียน รวมทั้งการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาเป็นชุด ๆ ไป

๓. ให้ความเห็นว่า การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ในวิชาสังคมศึกษาจะได้ผลดีนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความชำนาญในการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ชนิดนั้น ๆ อย่างดี เข้าใจถึงเนื้อหาของวิชาที่สอนและหลักสูตรและรู้จักเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญและจำเป็นของวิชาสังคมศึกษา

๔. ให้เหตุผลว่า เหตุที่การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ไม่ได้ผลสมความมุ่งหมายเนื่องมาจากขาดโสตทัศนอุปกรณ์ ขาดแคลนสถานที่ ขาดครู และผู้มีความรู้ทางโสตทัศนศึกษา

๕. กล่าวถึงประโยชน์ของโสตทัศนอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาว่าทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนดีขึ้น ช่วยให้ครูได้ประหยัดเวลาสอน ให้ทำการสอนได้เร็วขึ้น และนักเรียนเข้าใจดีขึ้น และเป็นเครื่องจูงใจให้นักเรียนสนใจในวิชาสังคมศึกษามากขึ้น

ขอเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะเห็นได้ว่าครูที่สำรวจ ยังต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโสตทัศนอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นอยู่อีกหลายประการ โรงเรียนควรจะได้เอาใจใส่มากกว่านี้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ครู และนักเรียนโดยตรง

สิ่งที่โรงเรียนควรสนใจและจัดทามาพอสรุปได้ดังนี้ :-

๑. ด้านการบริหาร โสตทัศนศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น
๒. การใช้ โสตทัศนอุปกรณ์ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น
๓. การจัดหาและผลิต โสตทัศนอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น

๑. ด้านการบริหาร โสตทัศนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น

จากการสำรวจพบว่าการบริหาร โสตทัศนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นยังไม่ได้รับผลเต็มที่เนื่องจากผู้บริหาร โรงเรียนขาดความรู้ ความชำนาญในด้านโสตทัศนศึกษา และเพื่อที่จะให้งานบริหาร โสตทัศนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นมีประสิทธิภาพดีขึ้น ควรจะได้จัดกิจกรรมเหล่านี้ขึ้น คือ :-

๑.๑ จัดการประชุมและอภิปราย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านโสตทัศนศึกษาให้แก่คณะผู้บริหาร โรงเรียนและครูในโรงเรียน ได้แก่ วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญทางโสตทัศนศึกษา มาให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิต, การจัดหา, การใช้ และการรักษาโสตทัศนอุปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพทางการศึกษา จากการประชุมและอภิปรายนี้จะทำให้ครูได้รับความรู้ทางโสตทัศนศึกษาเพิ่มขึ้น และรู้จักวางแผนการบริหาร โสตทัศนศึกษาภายในโรงเรียนได้ถูกต้อง ปัญหาเรื่องการขาดผู้รับผิดชอบในด้านโสตทัศนอุปกรณ์ในโรงเรียนและเจ้าหน้าที่ประจำแผนกโสตทัศนอุปกรณ์ก็จะหมดไป

สำหรับวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญทางโสตทัศนศึกษานั้น นอกจากจะเชิญได้จากกองอุปกรณ์การศึกษา กรมวิชาการ, หน่วยงานพิเศษ กรมสามัญศึกษา ฯลฯ แล้ว หน่วยโสตทัศนศึกษากลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ยินดีที่จะไปเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำความรู้เกี่ยวกับโสตทัศนศึกษา ถ้าหากทางโรงเรียนมีความต้องการและขอร้องไป

๑.๒ จัดโรงเรียนให้ห้องโสตทัศนศึกษาขึ้น เพื่อเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์และเป็นศูนย์กลางของบริการวัสดุอุปกรณ์ในโรงเรียน อาจใช้เป็นสถานที่ผลิตวัสดุอุปกรณ์ง่าย ๆ ของ

ครูผู้สอน ใช้เป็นสถานที่สำหรับฉายภาพยนตร์ได้บ้างในบางโอกาส ถ้าหากสถานที่ไม่อำนวย อาจจัดรวมไว้กับห้องสมุดของโรงเรียนก็ได้

๑.๓ จัดหนังสือเกี่ยวกับไสตทัศนศึกษาไว้ให้ครูอ่าน เช่น หนังสืออุปกรณ์การศึกษา หนังสือคู่มือสร้างอุปกรณ์การศึกษาของกองอุปกรณ์การศึกษา, คู่มือการใช้ไสตทัศนวัสดุของแผนกไสตทัศนศึกษาวิทยาลัย วิชาการศึกษา ฯลฯ รวมทั้งหนังสือต่างประเทศด้วย หนังสือเหล่านี้ จะเพิ่มพูนความรู้ให้กับครูผู้สนใจอ่านและช่วยกระตุ้นให้ครูอยากทดลองใช้ไสตทัศนอุปกรณ์ชนิดแปลก ๆ อื่น ๆ ต่อไป

๑.๔ จัดครูในโรงเรียนซึ่งมีความรู้ทางด้านไสตทัศนอุปกรณ์สัก ๑ คน เป็นครูผู้รับผิดชอบการเก็บรักษาและแจกจ่ายวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ครูอื่น ๆ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ และการเลือกใช้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ และทำหน้าที่รวบรวมความต้องการไสตทัศนอุปกรณ์ของครูอื่น ๆ มาเสนอแก่ครูใหญ่หรือผู้บริหารอื่น ๆ เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นมาไว้ในโรงเรียนต่อไป ครูผู้นี้ควรไต่ลดจำนวนเวลาสอนลงให้น้อยกว่าครูผู้อื่น เพื่อจะได้มีเวลาทำงานในหน้าที่นี้ได้เต็มที่

๑.๕ ผู้บริหารงานไสตทัศนศึกษาจำเป็นจะต้องแบ่งเงินไว้สำหรับใช้เกี่ยวกับงานไสตทัศนศึกษาในโรงเรียน แม้จะไม่ได้มากนักสักเพียงเล็กน้อยก็ยังดีกว่าไม่มีเลย เพื่อจะได้ซื้อวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ เช่น กระดาษสี, ดินสอสี, สีโปสเตอร์ ฯลฯ มาไว้ให้ครูผลิตอุปกรณ์ง่าย ๆ ไว้ใช้ในโรงเรียน ขอให้คิดว่าไสตทัศนอุปกรณ์มีความสำคัญไม่แพ้เครื่องเล่นกีฬา หรืออาคารเรียน จากเงินเพียงเล็กน้อยนี้ ถ้ารวบรวมไสตทัศนอุปกรณ์ไว้ทีละเล็กละน้อยในไม่ช้าโรงเรียนนั้นก็จะมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอกับความต้องการ

๒. การใช้ไสตทัศนอุปกรณ์ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ผลของการสำรวจการใช้วัสดุอุปกรณ์ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นปรากฏว่าครูใช้กระดานดำมากที่สุดทุกระดับชั้น ส่วนการใช้วัสดุอุปกรณ์ชนิดอื่น ๆ ก็ถูกต้องกับเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นส่วนมาก ยังมีวัสดุอุปกรณ์บางชนิดที่มีความจำเป็นและเหมาะสมกับวิชาสังคมศึกษา

แต่ได้รับการใช้ประโยชน์น้อยมากในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น เช่น ปรากฏว่าทุกโรงเรียนที่สำรวจไม่มีห้องสังคมศึกษาเลย ห้องพิพิธภัณฑสถานโรงเรียนก็มีน้อยมาก ใคอรามา ไม่มีใครรู้จัก ทัศนศึกษาไม่ค่อยมีใครใช้ ดังนั้นเป็นต้น ดังนั้นจึงขอเสนอแนะรายชื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เห็นสมควรจัดหาไว้ใช้ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ดังต่อไปนี้ :-

๒.๑ ห้องสังคมศึกษา ห้องนี้มีความสำคัญต่อวิชาสังคมศึกษามาก ถ้าหากขาดสถานที่อาจจัดรวมกับห้องพิพิธภัณฑสถาน หรือใช้มุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน, จัดแทนก็ได้ วัสดุอุปกรณ์ที่ควรจัดหาไว้ในห้องสังคมศึกษาได้แก่ :-

- ๒.๑๑ ของจริง-ของตัวอย่าง ได้แก่ตัวอย่างทรัพยากรธรรมชาติ, แร่, ไม้, ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ฯลฯ
- ๒.๑๒ ภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา
- ๒.๑๓ แผนที่, แผนที่ประเทศไทย แผนที่โลก ฯลฯ
- ๒.๑๔ ลูกโลก ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก
- ๒.๑๕ หนังสืออ่านประกอบ เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาต่าง ๆ
- ๒.๑๖ แผนภูมิ โปสเตอร์ และแผนภาพ ควรมีขนาดใหญ่ใส่กรอบติดไว้ข้างฝาให้เห็นเด่นชัด
- ๒.๑๗ หุ่นจำลอง หุ่นจำลองต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหุ่นปั้น หรือหุ่นกระดาษแข็งหรือไม้ ที่มีความสัมพันธ์กับวิชาสังคมศึกษา
- ๒.๑๘ เครื่องมืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษาก็จัดไว้ได้ เช่น

เครื่องวัดอากาศ, เครื่องมืออุทุนิยม, รายงานอากาศ ฯลฯ

ของทุกชนิดควรได้รับการเก็บรักษาอย่างดี มีระเบียบวางไว้บนชั้นหรือในตู้อย่างสวยงามและมองเห็นเด่นชัด เพื่อสะดวกต่อการหยิบใช้และสนใจที่จะเลือกใช้

ห้องสังคมศึกษานี้ครูอาจพานักเรียนไปเรียนวิชาสังคมศึกษาในห้องนี้ได้ จะทำให้บรรยากาศเป็นสังคมศึกษาที่แท้จริง และการเตรียมการสอนก็สะดวกไม่ต้องเสียเวลานาน

เลือกใช้อุปกรณ์ได้ตามใจชอบ จะช่วยให้นักเรียนสนใจกับวิชาสังคมศึกษามากขึ้น

๒.๒ การทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมที่ฟังดูแล้วเป็นกิจกรรมใหญ่ แต่ความจริงเพียงแต่พานักเรียนเดินออกไปนอกห้องเรียนก็เป็น การทัศนศึกษาแล้ว ผิดกันแต่ว่าทัศนศึกษา นั้น จะต้องมีการวางจุดมุ่งหมายร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนก่อน การไปทัศนศึกษาว่าการไปทัศนศึกษาครั้งนี้ต้องการจะเรียนรู้ถึงสิ่งใด และอย่างไรและเมื่อกลับจากทัศนศึกษาแล้ว จะต้องมิกิจกรรมติดตามผลทุกครั้งไป อย่างน้อยครูและนักเรียนรวมอภิปรายว่าได้พบอะไรบ้างที่น่าสนใจ ได้พบเห็นสิ่งที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ มีความคิดเห็นอย่างไร ถ้าทำได้อย่างนี้จึงจะเป็นทัศนศึกษาที่สมบูรณ์แบบ ดังนั้นการใช้ทัศนศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของอุปกรณ์การสอน จึงไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินไปที่จะจัดทำได้ และทัศนศึกษานี้เป็นอุปกรณ์สำคัญอย่างหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา เป็นการให้ประสบการณ์ที่แท้จริงโดยตรงแก่เด็ก เช่น เรียนเรื่องชีวิตในโรงเรียน ถ้าได้พานักเรียนเดินชมบริเวณโรงเรียนเสียสักครั้งก็จะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นในบทเรียนมากขึ้น

๒.๓ ไคออรา มา เป็นวัสดุอุปกรณ์ชิ้นหนึ่งที่ครูส่วนมากที่สำรวจไม่รู้จักเพราะเป็นอุปกรณ์ที่มีชื่อเป็นภาษาต่างประเทศ ความจริงแล้วไคออรา มาเป็นอุปกรณ์ที่ไม่ใหม่มากนัก มีใช้มานานแล้วในรูปของโรงละครเล็ก ๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นจากกล่องกระดาษหรือหีบไม้ ไคออรา มาคือมี ภูมิหลัง (Back Ground) ไว้ให้ผู้ดูได้สังเกตเห็นสิ่งแวดล้อมของภาพนั้นได้ ทำให้อภาพนั้นมีสภาพเป็นของจริงมากกว่าภาพนิ่งธรรมดา จากการค้นคว้าของต่างประเทศดังกล่าวไว้แล้วในบทที่ ๒ ได้ค้นพบว่าไคออรา มาเหมาะสำหรับใช้สอนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว, วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์, และหน้าที่พลเมืองดี, ดังนั้นจะเห็นได้ว่าไคออรา มาเหมาะสำหรับวิชาสังคมศึกษามากที่สุด จึงขอเสนอแนะให้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาลองผลิตและใช้ประโยชน์จากไคออรา มาจะพบว่าไคออรา มาเป็นอุปกรณ์ชิ้นหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น และเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่น่าสนใจมากขึ้นหนึ่ง

๒.๔ การใช้นาฏการ นอกจากการแสดงแบบละครและการ เล่นสมมติแล้ว ขอเสนอแนะให้เล่นเชิดหุ่นอีกชนิดหนึ่งด้วย ความจริงแล้วหุ่นกระดาษแข็งคัดต่อแบบหนึ่ง

การณปัจจุบันทั้งในและนอกประเทศ เป็นวัสดุอุปกรณ์ราคาเบาและหาได้ง่าย ถ้าหากโรงเรียนขาดงบประมาณสำหรับซื้อหนังสือพิมพ์ให้โรงเรียนแล้ว ครูอาจจะจัดกิจกรรมให้นักเรียนเก็บข่าว ข่าวสำคัญจากหนังสือพิมพ์ที่บ้านแล้วตัดคิดสรุปไว้เป็นประเภท ๆ เช่น ข่าวภายในประเทศ ข่าวนอกประเทศ ข่าวกีฬา ข่าวการศึกษา ฯลฯ ช่วยกันทำเป็นหมวดหมู่และนำมาเสนอกับชั้นเรียนเป็นครั้งคราว จะทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับข่าวและสิ่งแวดล้อมทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังหัดให้นักเรียนมีงานอดิเรกทำด้วย นอกจากงานตัดข่าวหนังสือพิมพ์แล้ว ครูยังอาจจะหัดให้นักเรียนเขียนข่าวในโรงเรียนตีพิมพ์ประกาศของโรงเรียนไว้อ่านโดยทั่ว ๆ กัน ก็พอจะทำได้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔ ซึ่งเป็นเด็กที่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้คล่องดีแล้ว

๒.๓ การใช้วิทยุ, โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นเครื่องมือโสตทัศนศึกษาที่มีราคาแพง และผู้ใช้จะต้องมีวิธีการที่ถูกต้องจึงจะได้รับผลทางการศึกษาอย่างครบถ้วน ดังนั้นผู้เขียนจึงไม่ขอเสนอแนะให้ใช้เป็นประจำในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ถ้าจำเป็นจะต้องใช้เป็นบางครั้งอาจจะยืมหรือเช่ามาใช้ได้เป็นการประหยัดรายจ่ายอีกประการหนึ่งด้วย

๒.๔ ก่อนการใช้วัสดุอุปกรณ์ ครูควรเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่มีจุดมุ่งหมายตรงกับเนื้อหาวิชาให้มากที่สุด และควรได้ทดลองใช้ก่อนว่ามีวิธีการอย่างไร จะใช้ในระยะเวลาใดบ้าง จึงจะไม่เสียเวลาและให้ผลทางการศึกษาอย่างเต็มที่ วิชาใด ใช้วัสดุชนิดใดจึงจะเหมาะสมที่สุด เมื่อได้ทดลองใช้อุปกรณ์ชนิดนั้น ๆ จนเป็นที่แน่ใจว่า ได้เลือกวัสดุอุปกรณ์ที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของหัวข้อวิชาแล้วจึงนำไปใช้ในห้องเรียน และเมื่อสอนเสร็จแล้วครูไม่ควรรีบเก็บวัสดุอุปกรณ์ทันที ควรวางไว้ให้นักเรียนได้มีโอกาสมาพิจารณาอุปกรณ์ชนิดนั้น ๆ อย่างใกล้ชิดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเพิ่มความสนใจของนักเรียนมากขึ้น ถ้าวัสดุอุปกรณ์เป็นภาพหรือแผนภูมิก็ควรติดไว้ที่ฝาห้องหรือป้ายนิเทศ ให้นักเรียนได้มีโอกาสมาพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนได้นาน ๆ ภายหลังจากการสอนวิชานั้นแล้ว

๓. การจัดหาและผลิตโสตทัศนอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น

วัสดุอุปกรณ์ที่ขาดแคลนในโรงเรียนประถมนั้น ปรากฏว่าบางชนิดเป็นวัสดุอุปกรณ์

ง่าย ๆ ที่ครูและนักเรียนสามารถร่วมกันผลิตชิ้นใช้เองได้ในโรงเรียน เช่น กระดานผ้าสาดีโปสเตอร์, ภาพผนัง, แผนภาพ, และแผนภูมิ วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้อาศัยความรู้และความร่วมมือของครูใหญ่ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและนักเรียน ก็สามารถผลิตอุปกรณ์ประเภทเหล่านี้ใช้เองได้ในราคาเบา และตรงกับหัวข้อวิชาที่สอนดีกว่าไปซื้อหามาจากที่อื่น จากการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์, เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ และอุปกรณ์ของกองอุปกรณ์การศึกษาทั้ง ๓ ประเภท และมีความต้องการอย่างมากที่จะมีวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ไว้ใช้ในโรงเรียน จึงขอเสนอแนะไว้ดังนี้ คือ :-

๓.๑ จักให้มีการฝึกหัดอบรมขึ้นเป็นครั้งคราว ให้โอกาสครูต่าง ๆ ในโรงเรียน ประถมศึกษาตอนต้นได้มีโอกาสฝึกหัดและมีทักษะในการผลิตโสตทัศนูปกรณ์อย่างง่าย ๆ ขึ้นใช้เองในโรงเรียน ด้วยการเชิญวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญทางโสตทัศนศึกษามาดูให้ความรู้และแนะนำวิธีการผลิตต่าง ๆ เมื่อคณะครูมีความรู้และทักษะในการผลิตวัสดุอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ แล้วจะใคร่ร่วมกันผลิตวัสดุอุปกรณ์ในเวลาว่าง วัสดุอุปกรณ์บางชนิดครูและนักเรียนอาจรวมมือกันผลิตขึ้นใช้เองในห้องเรียนได้ นอกจากจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับโสตทัศนูปกรณ์อีกด้วย

๓.๒ ครูต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโสตทัศนศึกษาอยู่เสมอ ข้อนี้สำคัญมากสำหรับผู้ที่ทำการสอนและใช้โสตทัศนูปกรณ์ เพราะเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ครูที่ดีนั้นจะต้องใช้โสตทัศนูปกรณ์ในการสอน ให้มากกว่าการใช้คำพูดหรือคำอธิบาย ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับโสตทัศนศึกษานี้ ครูพอจะหาอ่านได้ทั้งหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ขอเสนอรายชื่อหนังสือที่น่าสนใจไว้พอเป็นสังเขปสัก ๒ - ๓ เล่ม คือ

๓.๒๑ กรมวิชาการ วารสารอุปกรณ์การศึกษา, โรงพิมพ์การช่างวุฒิศึกษา, พระนคร, ๒๕๐๕-๒๕๐๗

๓.๒๒ กองอุปกรณ์การศึกษา, กรมวิชาการ, คู่มือสร้างอุปกรณ์การศึกษา เล่มที่ ๑-๔, โรงพิมพ์คุรุสภา, พระนคร, ๒๕๐๔

๓.๒๓ แผนกโสตทัศนศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร,
คู่มือการใช้โสตทัศนวัสดุ โครงการพัฒนาการศึกษา, พระนคร
๒๕๐๖

๓.๒๔ Pale Edgar, Audio-Visual Methods in Teaching,
New York : The Dryden Press, 1946

๓.๒๕ Kinder James Screngo, Audio-Visual Materials
and Techniques, New York : American Book Co.,
1959.

ฯลฯ

หนังสือเหล่านี้ควรจัดไว้ในห้องสมุดของโรงเรียนเพื่อให้ครูที่สนใจมาค้นคว้าหาความรู้ได้จากหนังสือเหล่านี้

๓.๓ เครื่องมือโสตทัศนอุปกรณ์ ส่วนมากมีราคาแพง เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ และฟิล์มสตริป ฯลฯ เครื่องมือเหล่านี้ถ้าหากทางโรงเรียนต้องการใช้อาจยืมหรือเช่ามาใช้ได้เป็นครั้งคราวไป ในโอกาสที่ต้องการใช้โปรดติดต่อกับศูนย์โสตทัศนศึกษา ดังต่อไปนี้ :-

๓.๓๑ แผนกโสตทัศนศึกษา กองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการ
โทร. ๔๗๓๑ - คอ. ๒๕

๓.๓๒ ศูนย์โสตทัศนศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
โทร. ๕๖๕๘๓

๓.๓๓ ศูนย์โสตทัศนศึกษา วิทยาลัยเทคนิค พุ้มมหาเมฆ พระนคร
โทร. ๓๒๕๕๑ - คอ. ๒๒๘

๓.๓๔ USIS ๑๓๕ ถนนสาทร พระนคร
โทร. ๓๑๖๖๖

๓.๓๕ B.I.S. ถนนสีลม พระนคร
โทร. ๓๔๕๖๖

ฯลฯ

๓.๔ วัสดุอุปกรณ์ของกองอุปกรณ์การศึกษาทั้ง ๓๒ รายการนั้นจะติดขอซื้อหรือขยืมได้ที่กองอุปกรณ์การศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ บางชนิดได้ผลิตขึ้นจำหน่ายในราคาเยา และบางชนิดก็ผลิตขึ้นไว้เป็นตัวอย่าง สำหรับให้ครูนำไปประดิษฐ์ใช้เองในโรงเรียน และอาจดัดแปลงแก้ไขให้ใช้ได้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและท้องถิ่นของตนเองได้

๓.๕ ขอให้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นศึกษาหลักสูตรและประมวลการสอนวิชาสังคมศึกษาที่คนสอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วสำรวจดูสถานที่สำคัญ ๆ ในชุมชนของตนว่ามีสถานที่ใดบ้างพอที่จะใช้เป็น แหล่งวัสดุอุปกรณ์ (Resources) แล้วทำรายชื่อแหล่งวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ไว้ แบ่งออกเป็นพวก ๆ เช่น สถานที่ราชการ โรงงานอุตสาหกรรม, โบราณวัตถุ ฯลฯ เพื่อจะสอนหัวข้อวิชาใดจะได้กำหนดสถานที่เหล่านี้ไว้เป็นแหล่งวัสดุอุปกรณ์เพื่อนำนักเรียนไปทัศนศึกษาหรือกำหนดให้นักเรียนไปศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

๓.๖ ครูควร สละเวลาไปชมศูนย์วัสดุการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการบ้างเพื่อชมนิทรรศการวัสดุอุปกรณ์ที่ทางศูนย์วัสดุการศึกษาได้จัดไว้เป็นประจำ เพื่อให้โอกาสแก่ผู้สนใจได้เข้าชมวัสดุอุปกรณ์แปลก ๆ ที่ทำขึ้นใช้เอง นอกจากศูนย์วัสดุการศึกษาแล้ว งานศิลปะหัตถกรรมและงานแสดงนิทรรศการวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนต่าง ๆ ที่เปิดให้บุคคลภายนอกเข้าชมได้ ครูไม่ควรพลาดโอกาสสำคัญเหล่านี้เสีย สถานที่ที่ครูควรพำนักนักเรียนหรือเสนอแนะให้นักเรียนได้ไปชมได้แก่ห้องฟ้าจำลอง และศาลาวันเด็ก ซึ่งทั้ง ๒ แห่งนี้จัดได้ว่าเป็นแหล่งวัสดุอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาได้ทั้งสิ้น

๓.๗ การเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ในโรงเรียนควรเก็บไว้ให้เป็นหมวดหมู่และมองเห็นได้เด่นชัด หยิบออกมาใช้ได้สะดวก จะช่วยให้ครูมีความกระตือรือร้นที่จะใช้วัสดุอุปกรณ์มากกว่าเก็บใส่ตู้หีบหรือตู้ที่มีกุญแจใส่อย่างแน่นหนา นอกจากนี้วัสดุอุปกรณ์ทุกชนิดควรได้รับการซ่อมแซมรักษาให้มีสภาพดีใช้การได้อยู่เสมอ ถ้าอุปกรณ์ชนิดใดชำรุดแล้วไม่ซ่อมแซมให้มีสภาพดีดังเดิมแล้ว จะทำให้ครูไม่อยากจะนำไปใช้เพราะเสียเวลาในการใช้ นักเรียนไม่สนใจเท่าที่ควร และทำความยุ่งยากให้กับครูในขณะที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดนั้น.

๓.๘ นอกจากนี้ ครูควรจะได้ฝึกนักเรียนที่โตและฉลาดให้คอยช่วยเหลือครูผลิตวัสดุอุปกรณ์หรือมีโอกาสช่วยเหลือครูใช้วัสดุอุปกรณ์บ้างในบางครั้งบางคราว เช่น การจัดนิทรรศการกะบะทราย ครู และนักเรียนอาจร่วมกันตกแต่งกะบะทรายนั้นได้ตามใจชอบและตรงกับเนื้อหาของวิชา จะทำให้นักเรียนทุกคนสนใจในวัสดุอุปกรณ์ชิ้นนั้นมากขึ้น เพราะเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ตัวของเขาหรือเพื่อนมีส่วนสร้างขึ้นมาคด้วย จะทำให้นักเรียนเรียนวิชาสังคมศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

๓.๙ อีกประการหนึ่ง ในการประชุมครูหรือผู้ปกครอง ครูใหญ่หรือผู้เปิดการประชุม ควรได้ใช้วัสดุอุปกรณ์บ้างในระหว่างการประชุมนั้น ๆ เช่น ป้ายนิเทศ, กระดานดำสำลี, โปสเตอร์, แผนภาพ และแผนภูมิ ฯลฯ นอกจากจะช่วยให้บรรยากาศของการประชุมไม่น่าเบื่อหน่ายแล้ว ยังฝึกการใช้วัสดุอุปกรณ์ของครูไปในตัวอีกด้วย เป็นการช่วยผู้ให้ครูอื่น ๆ อยากรนำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนในชั้นของตนอีกด้วย

๓.๑๐ ห้องผลิตวัสดุอุปกรณ์เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะกระตุ้นให้ครูมีกำลังใจในการผลิตวัสดุอุปกรณ์ แต่ปัญหาการขาดแคลนอาคารและสถานที่สำหรับนักเรียนเรียนยังคงมีอยู่ ดังนั้น โรงเรียนจึงไม่สามารถจัดห้องผลิตวัสดุอุปกรณ์ได้ตามความต้องการ แต่วัสดุอุปกรณ์บางชนิดก็มีกรรมวิธีประกอบอย่างง่าย ๆ ครูอาจจะใช้ห้องพักครูและโต๊ะทำงานของครูเป็นสถานที่ผลิตวัสดุอุปกรณ์ได้อย่างดี สำหรับปัญหาเรื่องขาดห้องผลิตวัสดุอุปกรณ์จึงระงับไปได้ ข้อเสนอแนะการผลิตวัสดุอุปกรณ์นั้นทางโรงเรียนควรได้จัดวัสดุสิ้นเปลืองไว้แจกจ่ายครูบ้าง เช่น กระดาษสี, กินสอสี, พู่กัน, สีโปสเตอร์, กาว, แป้งเปียก และอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดหาและผลิตวัสดุอุปกรณ์วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง ๑๐ ข้อนี้ คงเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจใฝ่ปฏิบัติและค้นคว้าหาความรู้ต่อไป นอกจากข้อเสนอแนะต่าง ๆ นั้น ผู้ผลิตหรือผู้จัดหาวัสดุอุปกรณ์จะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของวัสดุอุปกรณ์ที่ตีไว้ดังนี้ :-

- มีคุณสมบัติตรงความมุ่งหมายของครู

- เหมาะแก่ชั้น วิทย และสติปัญญาของนักเรียน
- มีสภาพเรียบร้อยใช้การได้ดี สอดเหมาะแก่กาลสมัย
- ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่ม
- ประกอบด้วยวัสดุราคาเบา หาได้ง่าย และปลอดภัยในการใช้

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้มีเวลาจำกัด ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมกันความมาจึงไม่สุดจะกว้างขวางและสมบูรณ์นัก ยังมีปัญหาต่าง ๆ อีกหลายประการซึ่งน่าสนใจ และการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมไปไม่ถึง ดังนั้นผู้ที่สนใจใคร่จะทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป ควรจะได้พิจารณาถึงดังต่อไปนี้คือ :-

๑. การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการ สอนหัวข้อวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ที่ผู้เขียนได้สำรวจมาแล้ว มีสิ่งที่น่าสนใจควรที่จะศึกษาค้นคว้าว่าการใช้วัสดุอุปกรณ์นั้น ครูใช้อย่างไร และเมื่อใด ซึ่งเป็นการใช้วัสดุอุปกรณ์รวมแทรกกับหลักสูตร (Curriculum Integration) อย่างสมบูรณ์

๒. การเปรียบเทียบถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการ สอนวิชาสังคมศึกษากับวิชาอื่น ๆ ในชั้นประถมศึกษาตอนต้นว่ามีผลแตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกันหรือไม่ เป็นหัวข้อหนึ่งที่น่าสนใจต่อไป

๓. ภายหลังจากการจัดการฝึกหัดอบรมให้ความรู้ทาง สหัตถศึกษาแก่ครูในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นแล้ว ควรได้สำรวจดูอีกครั้งว่าผลของการใช้วัสดุอุปกรณ์และความต้องการ สหัตถศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นแตกต่างกับผลของการวิจัยครั้งนี้ อย่างไร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย